

Food and Agriculture Organization
of the United Nations

Особливості впровадження вимог законодавства щодо благополуччя утримання курей несучок.

Vitalii Bashynskyi international expert FAO of
Veterinary inspection and biosecurity.
2026

Благополуччя тварин важливе для людини, країни та доведення зрілості суспільства та людяності.

Благополуччя тварин означає, що тварина перебуває у стані, коли вона здорова, має комфортні умови, достатньо їжі та води, відчуває себе в безпеці, може вести природну поведінку, і не страждає від болю, страху, чи виснаження. Це також включає в себе забезпечення позитивних емоцій, таких як задоволення, грайливість, і зацікавленість.

НАКАЗ
Мінекономіки
від 08.02.2021 № 224

**ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ ВИМОГ ДО
БЛАГОПОЛУЧЧЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ТВАРИН ПІД ЧАС ЇХ УТРИМАННЯ**

НАКАЗОМ ЗАТВЕРДЖЕНІ:

- ✓ загальні вимоги до благополуччя сільськогосподарських тварин під час їх утримання
- ✓ специфічні вимоги до благополуччя під час утримання таких сільськогосподарських тварин:

01.01.2026*

ДАТА
ВВЕДЕННЯ
В ДІЮ

*або через рік після скасування воєнного стану

бройлери

кури-несучки

свині

телята

> 500
бройлерів

> 350
курей-несучок

> 15 свиней

> 10 телят

350 голів

Директива Ради 98/58/ЄС
щодо захисту тварин, які утримуються
для сільськогосподарських цілей

Директива Ради 2007/43/ЄС
що встановлює мінімальні правила
захисту курей, які утримуються для
виробництва м'яса

Директива Ради 1999/74/ЄС
що встановлює мінімальні стандарти
захисту курей-несучок

Директива Ради 2008/119/ЄС
що встановлює мінімальні стандарти
захисту телят

Директива Ради 2008/120/ЄС
що встановлює мінімальні стандарти
захисту свиней

МІНІСТЕРСТВО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, ТОРГІВЛІ ТА СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

НАКАЗ

08.02.2021 № 224

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
18 лютого 2021 р.
за № 206/35828

Про затвердження Вимог до благополуччя сільськогосподарських тварин під час їх утримання

Відповідно до [абзацу одинадцятого](#) частини першої статті 3 Закону України «Про ветеринарну медицину», пункту 64 [Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV \(Санітарні та фітосанітарні заходи\) Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони](#), схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 року № 228, пунктів 308, 309, 311 і 313 [Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106, [пункту 9](#) Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 459 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 11 вересня 2019 року № 838), **НАКАЗУЮ**:

1. Затвердити такі, що додаються:

[Загальні вимоги до благополуччя сільськогосподарських тварин під час їх утримання;](#)

[Вимоги до благополуччя бройлерів під час їх утримання;](#)

[Вимоги до благополуччя курей-несучок під час їх утримання;](#)

[Вимоги до благополуччя свиней під час їх утримання;](#)

[Вимоги до благополуччя телят під час їх утримання.](#)

До тварин та птиці щодо яких є окремі специфічні вимоги також застосовуються і загальні вимоги.

До тварин, які мають врегульовані специфічні вимоги загальні вимоги застосовуються, як базові!

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО БЛАГОПОЛУЧЧЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН ПІД ЧАС ЇХ УТРИМАННЯ:

✓ власники і утримувачі відповідають за утримання і благополуччя сільськогосподарських тварин, не повинні завдавати їм невинного болю, страждань або травм

✓ догляд за тваринами має здійснювати достатня кількість кваліфікованого персоналу, який володіє відповідними знаннями, навичками роботи з тваринами та професійною компетентністю

✓ власники/утримувачі тварин та персонал, який доглядає за тваринами, мають забезпечувати:

простір, що задовольняє фізіологічні/етологічні потреби тварин та свободу їх пересування

використання матеріалів для будівництва приміщень та обладнання, які не завдають тваринам шкоди та/або травмують їх

захист від несприятливих погодних умов, хижаків, а також від інших ризиків

належне освітлення в тваринницьких приміщеннях (природне чи штучне)

належну вентиляцію та роботу сигналізації, що сповіщає про відмову системи примусової вентиляції

перевірку автоматизованого або механічного обладнання не менш як один раз на добу

повноцінний та збалансований раціон відповідно до віку і виду тварин

доступ тварин до незабруднених кормів і води з інтервалами, що відповідають їх фізіологічним потребам

спосіб годування та напування, який не завдає непотрібних страждань і не травмує тварин

Специфічні вимоги не застосовують до наступних господарств:

Вирощують маточне поголів'я курей

Птиця утримується з метою отримання інкубаційного яйця

Пташник із батьківським поголів'ям апріорі буде відповідати специфічними вимогам через особливе відношення до мети їх утримання.

Утримують менш як 350 курей-несучок

Правила вирощування птиці у надзвичайно малих кількостях:

- цей сектор вирощування виведений із під специфічного регулювання.

Мікроклімат і умови в пташнику

Вентиляція і газу

Пташник повинен забезпечувати:

- належну вентиляцію
- контроль концентрації:
- аміаку (NH₃) не більше 20 ppb
- CO₂ 3000 ppb
- підтримання відповідної температури і вологості.

Освітлення

- достатній рівень освітлення для активності птиці
- обов'язковий період темряви (відпочинку)

Підстилка

- підлога повинна бути покрита сухою, пухкою підстилкою (тирса, солома тощо)

Годівля і водопостачання

Відповідно до законодавства ЄС:

- птиця повинна мати постійний доступ до питної води
- корм має бути доступним у достатній кількості
- обладнання (годівниці, напувалки) повинно бути спроектоване так, щоб мінімізувати конкуренцію і травмування

Кваліфікація персоналу

Особи, що доглядають птицю, повинні:

- мати сертифіковане навчання щодо благополуччя тварин
- знати ознаки стресу, хвороб і травм

Контроль здоров'я та інспекції

Відповідно до законодавства ЄС власник має:

- оглядати птицю не менше двох разів на день
 - негайно лікувати або евтаназувати тяжкохворих або травмованих тварин
- Також ведеться документація:
- рівень смертності
 - продуктивність
 - використання ветеринарних лікарських засобів

Обмеження болісних процедур

Законодавство ЄС передбачає:

- заборону хірургічних процедур, які не мають лікувальної мети
- деякі процедури (наприклад, підрізання дзьоба) допускаються лише у виняткових випадках

Визначення про які потрібно знати усе, якщо ви займаєтесь вирощуванням курки - несучки

гніздо - окреме місце для відкладання яєць окремою куркою-несучкою або їх групою (групове гніздо), елементи настилу в якому не містять дротяної сітки

згряя курей-несучок - кури з однаковим ветеринарно-санітарним статусом, яких утримують в одному приміщенні або в одному відгородженому місці та складають одну епідеміологічну одиницю; це визначення також включає курей-несучок, яких утримують в одному приміщенні зі спільним повітряним простором

корисна площа кліток для утримання курей-несучок - площа завширшки не менш як 30 см, із нахилом підлоги не більш як 14 %, з внутрішньою висотою не менш як 45 см. Площа гнізда не входить до складу корисної площі кліток для утримання курей-несучок

підстилка - будь-який розсипчастий (пухкий) матеріал, що дає можливість курям-несучкам задовольнити власні етологічні потреби

пташник - будівля, що знаходиться на території господарства (потужності), в якій утримують курей-несучок

Загальні вимоги до утримання курей-несучок

Власник та доглядач зграї курей несучок зобов'язані оглядати птицю не менше одного разу на добу щодо ...

Слід уникати постійного або раптового шуму. Системи вентиляції, пристрої для годівлі або інше обладнання конструюють, розміщують, експлуатують і обслуговують у спосіб, що створює якомога менший рівень шуму

Освітлення та його розміщення забезпечує рівномірний розподіл світла у пташнику. Освітлення у 24-годинному ритмі. Є безперервний період темряви, для відпочинку та запобігає розладам здоров'я і поведінки, як розвиток імунодепресії та аномалії ока. Темрява триває приблизно одній третині доби. Період сутінків триває час коли світло затемняється, і кури-несучки засинають без відчуття тривоги і травмування.

Конструкція і розміри дверей кліток мають бути такими, щоб зробити можливим вилучення дорослих курей-несучок із кліток, не завдаючи їм невинуваних страждань або травм. Послід видаляють по мірі необхідності, а мертвих курей-несучок - щодоби.

Рівень шуму мінімальний і не турбує курей

Рівень освітлення достатній щоб птиця бачила одна одну

Пташники, обладнання і знаряддя чисті та не завдають шкоди птиці

Клітки облаштовані так, що їх легко оглядати та немає сліпих зон.

Кури не мають ознак хвороб або неблагополуччя.

Систему утримання облаштовують наступним чином

Щільність посадки курей-несучок не має перевищувати 9 курей-несучок на м.кв. корисної площі

У випадку використання підвісних місць для пиття, у зоні досяжності кожної курки-несучки має бути не менш як дві чашкові або ніпельні поїлки

Площа групового гнізда має становити не менш як 1 м.кв. максимум для 120 курей-несучок

сідала заборонено встановлювати над підстилкою;
горизонтальна відстань між сідалами має становити **не менш як 30 см**,
між сідалом і стіною - **не менш як 20 см**;
кожна курка-несучка повинна мати підстилку площею не менш як 250 см.кв.;

Підлога (настил) конструкцій має бути сконструйована так, щоб забезпечувати достатню підтримку кожного зі спрямованих уперед кігтів кожної лапи.

Підстилка повинна займати не менш однієї третини площі підлоги

Годівниці –
Лінійні – 11 см
По колу – 4 см
на голову

Поїлки жолоб – 2, 5 см
Чашкові – 1 см
Ніпельні – не менше 1
на 10 голів

Гніздо як мінімум
одне на кожні 7
курей

Сідало не менш як
15 см на одну
голову, без гострих
країв

Систему барн (коли птиця може вільно пересуватися між ярусами, а клітки завжди відкриті).

Багаторівневі системи утримання курей несучок мають відповідати **ДОДАТКОВИМ** вимогам:

Макимум: 9 курей / м² корисної площі
Якщо системи (aviary) багаторівневі— площа рахується сумарно
❖ Найкраща практика: 6–8 курей/м², щоб зменшити стрес і загибель.

мінімум 1/3 площі має бути покрито підстилкою (солома, тирса, лушпиння) Вона повинна бути сухою дозволяти курям ритися (природна поведінка)
❖ Це критично для профілактики канібалізму та стресу у курей.

1 гніздо на 7 курей, або м² колективного гнізда на 120 курей
❖ Гнізда мають бути затемнені чисті м'яким покриттям.

Сідала мінімум 15 см на одну курку.
❖ Висота та розміщення: не над підстилкою з послідом з достатньою відстанню між рівнями

Поїлки та годівниці розташовані у спосіб, що забезпечує рівний доступ до них для всіх курей-несучок

кури-несучки можуть вільно пересуватися між рівнями! Система повинна мати не більш як чотири рівні

рівні необхідно розташовувати у спосіб, що запобігає падінню посліду курей-несучок на нижчі рівні

Внутрішня висота між рівнями має становити не менш як 45 см;

*Директива ЄС 1999/74 - найважливіші положення:
Альтернативні системи (не кліткові):
максимум - 9 курей/м² корисної площі
гніздо на кожні 7 голів
сідало (мін. 15 см/курку)
площа підстилки: > 250 см²/гол
Окремо вимоги до відкритих вигулів, якщо такі передбачені та дозволені.*

Оцінка підстилки щодо благополуччя та ризиків для птиці.

Оцінюйте в 3 різних місцях на основі, наприклад, 5-бальної системи оцінки:

0 = повністю суха, підстилка крихка;

1 = суха, але не крихка;

2 = залишає відбиток лапки при ході птиці;

3 = прилипає до взуття,

4 = злежана, волога на дотик підстилка.

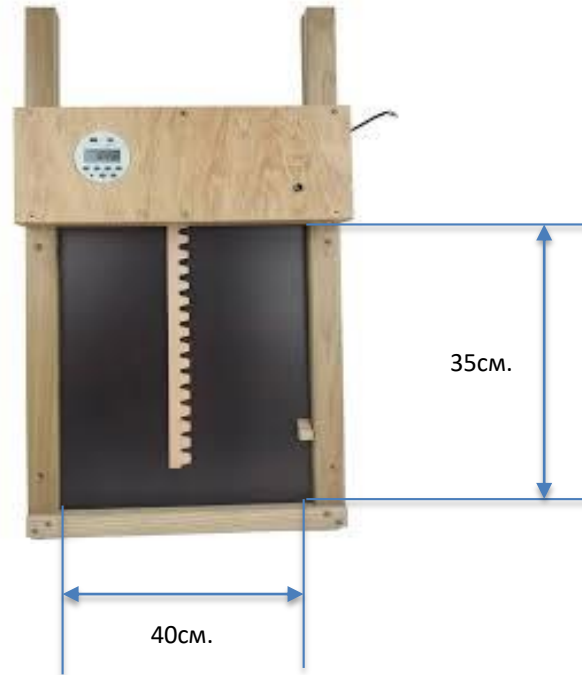

Система утримання «Free range»

За наявності
відкритих вигулів,
системи
утримання мають
відповідати
додатковим
вимогам:

Відкриті вигули обладнують укриттям від негоди та хижаків, а також, за потреби, належними засобами для напування курей-несучок

По всій довжині
пташника обладнують
декілька лазів для
випуску курей-несучок із
пташника на вигули.

Або обладнують загальний лаз із
пташника на вигули завширшки 2
м для групи кількістю не більш як
1000 курей-несучок.

Площа вигулу має відповідати
щільності посадки курей-несучок
та характеру ґрунту з метою
запобігання забрудненню.

Система утримання «Free range»

Кліткові системи є найбільш спірним та проблемним питанням з точки зору благополуччя:

З метою полегшення здійснення огляду, посадки курей-несучок у клітки, а також вилучення їх із кліток, між рядами з клітками обладнують прохід завширшки не менш як 90 см. Відстань між підлогою пташника і нижнім краєм нижнього ярусу кліток має становити не менш як 35 см.

Площа клітки в розрахунку на кожну курку-несучку має становити не менш як 750 см^2 , з яких корисна площа - 600 см^2 , при цьому загальна площа кожної клітки має становити не менш як $2\,000 \text{ см}^2$

Висота клітки в кожній її точці, крім висоти над корисною площею, має становити не менш як 20 см.

Довжина сідала має становити не менш як 15 см у розрахунку на одну голову. Курей-несучок забезпечують гніздом і підстилкою, що робить можливим клювання та риття кігтями. Клітки обладнують відповідними пристроями для сточування кігтів курей-несучок.

Клітки обладнують жолобом для корму, що є доступним для курей-несучок без обмежень. Довжина жолобу для корму має становити не менш як 12 см. у розрахунку на кожну голову.

Обладнана системою для напування, що відповідає розміру групи курей-несучок. У випадку використання ніпельних поїлок у межах досяжності кожної курки-несучки має бути не менш як дві ніпельні або чашкові поїлки

Слід звернути
увагу на
тенденції
розвитку подій
та очікувати
змін:

Сідала альтернативних систем

Директива: мінімум 15 см/курку

У національних/сертифікаційних схемах:

18–20 см/курку

вимоги до форми (овальна, не гостра)

різні рівні висоти (≥ 25 –35 см)

обмеження відстаней між сідалами

- ❖ Орієнтація вже не просто на “наявність”, а на поведінкові потреби птиці

Гнізда альтернативних систем

Базова вимога: 1 гніздо на 7 курей

У кращих стандартах є тенденції до змін:

1 на 5–6 курей, контроль якості підстилки

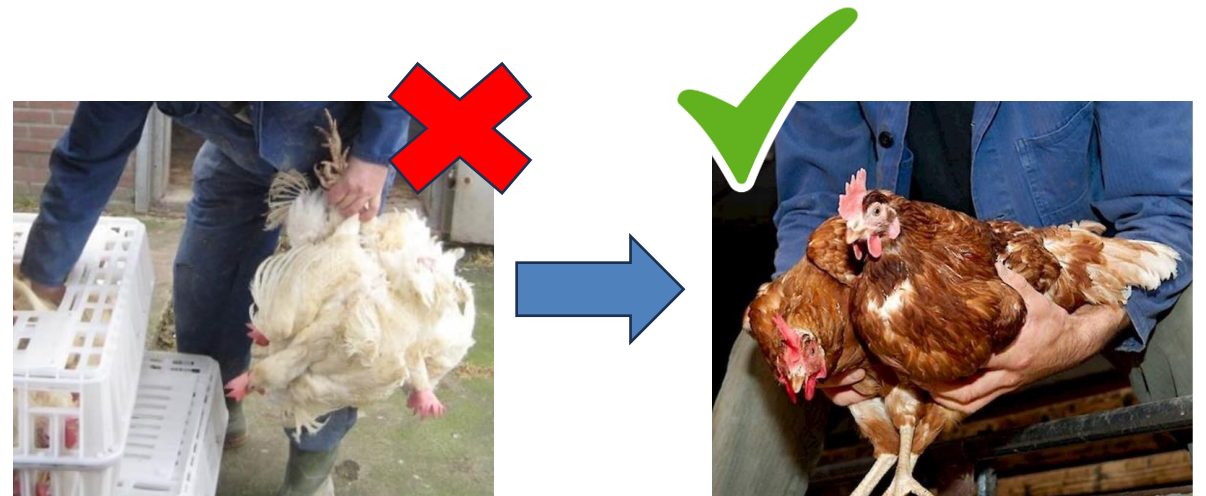
затемнення для стимуляції природної поведінки.

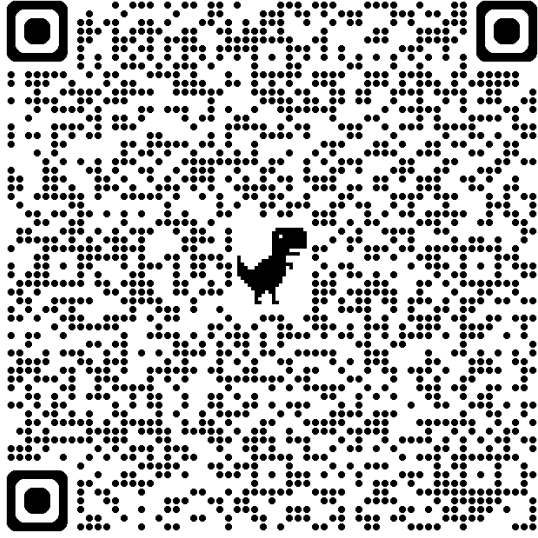
- ❖ Пропонується доступ до вигулу мінімум 1/3 життя мінімум 4 м² на курку на відкритому повітрі рослинний покрив вигулів та укриття від хижаків.

Вимога по відлову тварин

Вимога по відлову тварин: «Забороняється піднімати або тягнути тварин за голову, вуха, роги, кінцівки, хвіст або шерсть, або поводитися з ними таким чином, що може завдавати їм болю або страждання, якого можна уникнути».

- ❖ **EFSA та нова концепція Регламент 1/2005: не більше ніж по 3 - 2 птаха в одні руки та з підтримкою тіла птиці.**
- ❖ **Не тягнути птицю за крила та не брати птицю за крила з метою переносу.**
- ❖ **Крила потрібно скласти та підтримувати птицю за підгрудок при перенесенні.**

Вимоги регламентовані...

Інспектори проходять навчання, Після підготовки переліків питань, Інспектор здійснює захід державного контролю, Зазначає зауваження в акті та контролює їх врахування в роботі потужності під час позапланових заходів.

Інспектор використовує ризик-орієнтований підхід, який базується на базових показниках (добова смертність, сукупна смертність, динаміка споживання корму та води), поведінкові характеристики птиці (рухливість птиці, адекватність реакції на подразники, стан оперення, ураження лап та підгрудка).

На основі цих даних та контролю фактичних розмірів робить висновок про відповідність.

Вчимося інспектувати та проводити самооцінку... [Настанови та рекомендації](#)

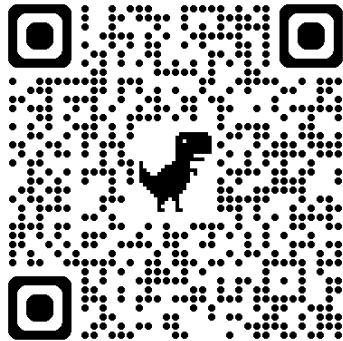
- Реакція на панічні прояви – це наявність або відсутність руху натовпу або оцінка панічних реакцій птиці на людину
- Ознаки теплового стресу птиці - це наявність курей у стаді (наприклад, $\geq 25\%$), які дихають швидко, короткими подихами, з розправленими крилами для ефективного відведення тепла.
- Ознаки холодового стресу – це наявність курей у стаді (наприклад, $\geq 25\%$), які демонструють поведінку збивання в купку. Не враховуйте курей, які збиваються в купку з причин, відмінних від холодового стресу, таких як панічні реакції.
- Ознаки втрати пір'я як ознаки неблагополуччя – це підрахунок та визначення системності щодо птиці у якої відсутні пір'я на голові, наприклад, діаметром ≥ 5 см., відсутні пір'я на спині, включаючи крила, наприклад, діаметром ≥ 5 см., відсутні пір'я на грудях, наприклад, діаметром ≥ 5 см. тощо.
- Ознаки поширення хвороб – це наявність птахів, які мають явні ознаки погіршення здоров'я, зокрема малі та бліді гребені, червоні сльозаві очі, розпушене пір'я, діарею, збільшений зоб, відсутні, або деформовані частини тіла, а також явно відмінний (блідо-жовтуватого) кольору шкіри, які часто зустрічаються в положенні спокою, знесилення.
- Інтенсивність освітлення у 3 різних місцях, що є репрезентативними для системи утримання (наприклад, місця пошуку їжі, прийому їжі/напування та відпочинку). Вимірювання люксометром на рівні голови курей.

**Підготовка персоналу, який задіяний у роботі із птицею,
яка вирощується з метою отримання харчових яєць.**

Носієм знань є Компетентний орган -
Держпродспоживслужба

Уповноважена особа

*ВУЗи, технікуми, інші установи
із освітніми ліцензіями*

*організаціям (об'єднанням, асоціаціям)
виробників м'яса птиці та яєць в
організації і проведенні навчань з питань
благополуччя бройлерів можна сприяти
навчанню*

Компетенція персоналу що доглядає за курьми - несучками:

Персонал має демонструвати вміння щодо:

Щоденний огляд птиці

Розпізнавати та знати ознаки:

- ✓ Хвороб птиці
- ✓ поведінкових аномалій
- ✓ ознак стресу.

Контроль шуму та стресу:

- ✓ поводженню з технікою
- ✓ мінімізації стресових факторів

Освітлення:

- ✓ підтримка 24-годинного циклу
- ✓ обов'язковий період темряви (~1/3 доби)
- ✓ управління освітленням
- ✓ вплив світла на здоров'я і поведінку

Управління середовищем:

- ✓ як правильно організувати простір
- ✓ як уникати перенасичення, контроль мікроклімату
- ✓ як забезпечити доступ птиці до ресурсів

Навчальні теми та наукові рекомендації EFSA

Поведінка курей

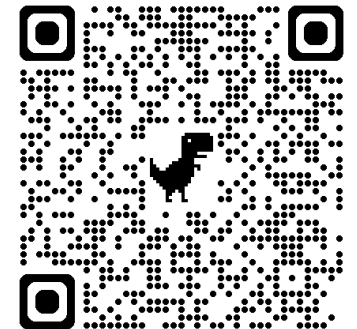
- ✓ потреба у сідалах, пилових ваннах
- ✓ соціальна поведінка

Індикатори добробуту (animal-based)

- ✓ стан оперення
- ✓ переломи грудної кістки
- ✓ рівень смертності
- ✓ переломи крил, синці, набряки
- ✓ встановлення причин отриманих травм

Профілактика проблем, своєчасне виявлення причин

- ✓ канібалізму
- ✓ травм
- ✓ стресу

Поводитись із тваринами відповідно до вимог має виключно навчений персонал

Порядок отримання
визначений
Компетентним органом та
доступний за
[посиланням](#):

[Оновлена версія тексту
заявки](#) та декларації за
результатами
узгоджувальної наради

ДЕРЖАВНИЙ СЕРТИФІКАТ

про наявність достатніх знань та навичок
щодо дотримання законодавства про
благополуччя сільськогосподарських тварин

ПАКЕТ ДОКУМЕНТІВ

- заява
- письмова декларація
- документ про стаж
*завірена трудова книжка або відомості з
Реєстру застрахованих осіб*
- документ про оплату
*0,03 мінімальної зарплати, чинної на 1
січня року, коли подано заяву*

на підставі досвіду

- ✓ досвід роботи пов'язаний із:
 - утриманням
 - умертвінням
 - транспортуванням
- ✓ тривалість досвіду не менше 1 року
- ✓ досвід отримано до 01.01.2027

Дякуємо за увагу!

